

<sup>1</sup>Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

## ВИЗНАЧЕННЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА СТАТИСТИКИ ТА ОБЛІКУ

У статті досліджуються особливості визначення та класифікації громадянського суспільства в Україні задля обліково-аналітичного забезпечення управління. Проаналізовано міжнародну практику статистики та обліку інститутів громадянського суспільства. Узагальнено основні підходи до визначення громадських організацій за статистичними стандартами та рекомендаціями щодо обробки даних про неприбуткові установи. Відзначено відмінності у трактуваннях термінів «неприбуткова установа» у вітчизняній та міжнародній теорії і практиках. За результатами дослідження зроблено висновок щодо необхідності вдосконалення статистики, моніторингу та обліку організацій громадянського сектору в Україні.

**Ключові слова:** інститути громадянського суспільства; громадські організації; громадські об'єднання; благодійні організації; неприбуткові інститути (установи); неурядові організації; облік і звітність організацій громадянського суспільства.

**Актуальність теми.** Сучасні виклики відбудови країни, загрози незалежності та безпеки держави Україна, потребують визначення стану та розвитку інститутів громадянського суспільства або так званого в світі третього сектору. Надважливими питаннями постають забезпечення громадськості повною та об'єктивною інформацією про діяльність організацій та громадян із захисту прав і свобод, культури та спадщини, охорони довкілля та безпеки і здоров'я населення тощо, тобто розв'язання суспільних проблем – національних, регіональних, місцевих. Нові кризи та виклики сучасності до світу, як епідемії, інфляція, торгові і неторгові війни, відтік капіталу з ринків, що розвиваються, соціальні хвилювання, геополітична конфронтація і загроза ядерної війни, потребують знаходження альтернативних ресурсів у розв'язанні проблем, яким й вважають третій сектор суспільства – громадські, благодійні, волонтерські організації та проактивні громадяни. Отже, актуальність дослідження пов'язана із управлінськими запитамі суспільства в достовірній і своєчасній інформації про діяльність його суб'єктів, що обумовлює важливість



інформаційного і облікового забезпечення громадянського суспільства.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Громадське суспільство віднедавна є об'єктом соціологічних і статистичних досліджень в Україні і світі у цілому [1–6]. Актуальним питанням моніторингу, класифікації, обліку і звітності організацій громадянського суспільства України присвячено праці вітчизняних вчених О. Азарової, О. Височан, Н. Гаєвої, Н. Гури, Ю. Каплан, С. Карпіцької, Я. Олійник, О. Папінової, Ю. Тищенко, В. Швеця, А. Ясінської та ін.

Дослідження економічної теорії, оцінки, класифікації і обліку неприбуткових неурядових організацій виконували Нелмут Анхаєр, Авнер Вен-Нер, Керол С. Карсон, Роберт Ейшер, Джон Кендрік, Стевен Кьонінг, Лестер Саламон, Регіна Ліст, Стефан Топлер, Войцех Соколовський та ін. Дискусії щодо вимірів громадянського суспільства задля визначення його стану та перспектив розвитку тривають й досі.

**Постановка завдання.** Метою статті є теоретичне обґрунтування класифікації та інституалізації громадянського суспільства задля розробки пропозицій з вдосконалення статистики та обліку організацій громадянського суспільства.

**Виклад основного матеріалу.** В Україні до *організацій громадянського суспільства* належать громадські організації; релігійні організації; благодійні організації; організації роботодавців; об'єднання профспілок; творчі спілки.

Інститути громадянського суспільства були визначені розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства» [7] як система суб'єктів, наділених правами і обов'язками щодо відстоювання своїх легітимних інтересів у процесі подальшої розбудови громадянського суспільства в Україні та участі в управлінні державними справами, зокрема у формуванні та реалізації державної правової політики. До *інститутів громадянського суспільства* віднесені громадські організації, професійні і творчі спілки, організації роботодавців, благодійні організації, релігійні організації, недержавні засоби масової інформації та інші невідприємницькі товариства і установи. В інших документах пізніше унормовуються визначення громадських об'єднань, організацій, спілок.

Терміни «організація громадянського суспільства», «інститут громадянського суспільства», «інституція громадянського суспільства»

вживаються в основному у вітчизняній наукових працях та публіцистичних статтях. Нормативне законодавство України визначає як суб'єкт суспільних відносин саме громадську організацію, громадське об'єднання, спілку, а не інститут. Слід мати на увазі, що визначення громадянського суспільства у документах ООН, Світового банку, ЄС тощо різняться (табл. 1).

Таблиця 1

Відмінності у трактуванні термінів за податковим та іншим законодавством України

Неприбуткова організація за Податковим кодексом України [8]	Інститути громадянського суспільства за розпорядженням Кабінету Міністрів України [7]
бюджетні установи	-
громадські об'єднання, політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, благодійні організації, пенсійні фонди	громадські організації, творчі спілки, благодійні організації, релігійні організації, недержавні засоби масової інформації
спілки асоціації та інші об'єднання юридичних осіб	інші непідприємницькі товариства і установи
житлово-будівельні кооперативи	
об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків	-
професійні спілки, їх об'єднання та організації профспілок, а також організації роботодавців та їх об'єднання	професійні спілки, організації роботодавців
сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	-
інші юридичні особи, діяльність яких відповідає вимогам п. 133.4 ст. 133 Податкового кодексу України	-

В Україні неприбутковими є підприємства, установи та організації, що одночасно відповідають вимогам, визначеним у ст. 133 Податкового кодексу України [8], та внесені контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій. Статус неприбуткової організації дає право його власнику на звільнення від сплати податку на прибуток. Окрім оподаткування, такий статус має значення і при веденні обліку, складанні фінансової та іншої звітності.

Міжнародні норми та стандарти громадянського суспільства, закріплені у таких документах: Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень, ухвалений Конференцією



міжнародних неурядових організацій Ради Європи; Резолюція Ради Генеральної Асамблеї ООН з прав людини A/HRC/RES/24/21 «Простір громадянського суспільства: створення та підтримка в законодавстві та на практиці безпечного й сприятливого середовища», A/HRC/RES/27/31 «Простір громадянського суспільства», настанова ООН «Захист та підтримка громадського простору»; Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року»; Рекомендація CM/Rec(2018)11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо необхідності посилення захисту і сприяння простору для громадянського суспільства в Європі.

*Громадянське суспільство* за визначенням, яке застосовується у документах Світового банку [9], це широкий спектр неурядових і некомерційних організацій організації, які мають присутність у суспільному житті, виражаючи інтереси і цінності своїх членів або інших осіб, заснованих на етичних, культурних, політичних, наукових, релігійних чи філантропічних міркуваннях. Тому до *організацій громадянського суспільства* віднесли громадські об'єднання, неурядові організації, профспілки, національні об'єднання, благодійні організації, релігійні організації, професійні асоціації та фонди.

За рекомендаціями ЄС до *організацій громадського сектору* включають «усі недержавні, неприбуткові структури, позапартійні та ненасильницькі, через які люди об'єднуються для досягнення спільних цілей та ідеалів, зокрема політичних, культурних, соціальних чи економічних..., які передбачають добровільну основу і орієнтовані на надання послуг. Серед них називають громадські організації, неурядові організації, релігійні організації, фонди, дослідницькі установи, гендерні організації, кооперативи, професійні та бізнес-асоціації та неприбуткові медіа. Профспілки та організації роботодавців, так звані соціальні партнери, складають особливу категорію таких організацій» [9].

У Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства України на 2021–2026 роки [10] задекларовано виконання зобов'язань щодо взаємодії органів державної влади з інститутами громадянського суспільства, визначених в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Слід зазначити, що *організації громадянського суспільства* часто називають в науковій і публіцистичній літературі неприбутковими організаціями, вважаючи ці поняття тотожними. Це пояснюється міжнародною термінологією та практикою громадянського, так званого третього, сектору. Для визначення організацій

громадянського сектору в міжнародній практиці використовують терміни: недержавні (НДО), або неурядові (НУО) (англ. non-government organizations, NGO); неприбуткові організації (НПО) (англ. not for profit, non-profit organizations, NPO); приватні волонтерські організації (англ. private voluntary organization, PVO).

З метою порівнювальності організацій громадянського суспільства між собою та з організаціями з інших країн вчені та експерти використовують визначення, запропоноване Л. Саламоном та Н. Анхаєром [11]. Так, організацією (інститутом) громадянського суспільства вважають організацію, що має риси:

організована, іншими словами, інституціолізована певною мірою, має внутрішню організаційну структуру; сталість цілей, структури, та діяльності; значущі організаційні межі; юридичний статут про реєстрацію;

інститут приватного права, тобто існує інституційно окремо від влади, не є частиною апарату уряду і не здійснює державну владу самостійно;

автономна, має власне врядування і все необхідне для контролю за своїми діями, тобто організація може контролювати власну діяльність, а не може бути під ефективним контролем будь-якої іншої організації;

неприбуткова, тобто не розподіляє дохід між своїми засновниками та/або членами/менеджерами, такі організації існують не для того, щоб генерувати прибуток, прямо чи опосередковано, в основному не керуються комерційними цілями та міркуваннями;

добровільна участь, іншими словами, членство та внески не є обов'язковими або вимагаються законом;

організація працює на своїх членів або/ та на суспільний інтерес.

Звернемося до кращої міжнародної практики класифікацій, обліку і статистики громадянського суспільства. Відповідно до Міжнародної класифікації неприбуткового сектору (ICNPO), яка була прийнята Організацією Об'єднаних Націй як стандарт для класифікації неприбуткових організацій, термін «неприбуткова організація» вживається до організацій, які мають такі елементи: статут, організаційну структуру, фіксований/нефіксований інститут членства, офіційну реєстрацію та здатність контролювати власну діяльність [12]. Отже, до ознак громадської організації відносять її неприбутковість та інституційну відокремленість від уряду. Умови оподаткування таких організацій, звичайно, знаходяться у компетенції національних урядів.



Різні типи громадських неурядових організацій відповідно до сфери функціонування перелічені в спеціалізованому довіднику Всесвітньої асоціації неурядових організацій [13]. Критерієм поділу громадських організацій на типи є сфера діяльності. Виділяються:

- громадські організації з прав людини;
- громадські організації з освіти;
- екологічні громадські організації;
- гендерні громадські організації;
- дитячі та молодіжні громадські організації.

За міжнародною практикою неприбуткові організації можуть мати різні юридичні чи організаційні форми, як-от асоціації, фундації, корпорації, товариства, об'єднання. Вони «можуть бути створені для надання послуг на користь осіб або корпорацій, які контролюють або фінансують їх; або вони можуть бути створені з благодійних, філантропічних цілей або з метою забезпечення добробуту для забезпечення товарів або послуги іншим особам; або вони можуть бути призначені для надання медичних чи освітніх послуг за винагороду, але не для отримання прибутку; або вони можуть бути призначені для сприяння інтересам груп тиску на бізнес чи політику тощо» [13].

В Україні організації громадянського суспільства можуть створюватися за такими організаційно-правовими формами: підприємства, господарські товариства, кооперативи, організації (установи, заклади), об'єднання підприємств (юридичних осіб), відокремлені підрозділи без статусу юридичної особи, об'єднання громадян, профспілки, благодійні організації та інші подібні організації, інші організаційно-правові форми [14]. Зазначимо, в основному організації громадянського суспільства функціонують у формі об'єднань громадян, профспілок, благодійних та інших подібних організацій.

За міжнародними і національними стандартами інституційні одиниці економіки класифікуються на основі економічних операцій, в яких вони переважно беруть участь, цілей, задля яких вони здійснюються, а також підрозділів, які їх контролюють і фінансують. Визначено п'ять таких секторів економіки: (а) фінансові корпорації; (б) нефінансові корпорації; (в) уряд; (г) домашні господарства; (д) некомерційні установи, що обслуговують домогосподарства (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація інституційних секторів економіки  
(Система національних рахунків)

Міжнародна стандарти статистики [16]	Класифікація інституційних секторів економіки України [15]
фінансові корпорації	фінансові корпорації
нефінансові корпорації	нефінансові корпорації
сектор загального державного управління	сектор загального державного управління
домашні господарства	домогосподарства
некомерційні установи, що обслуговують домогосподарства	некомерційні організації, що обслуговують домогосподарства

Усі корпорації включаються у корпоративний сектор (фінансовий чи нефінансовий), державні одиниці – в сектор державного управління, домогосподарства – в сектор домашніх господарств (табл. 3), однак неприбуткові установи можуть бути в усіх п'яти різних секторах, хоча лише один із них має назву «некомерційний» (табл. 3).

Таблиця 3

Визначення неприбуткові інститути на сателітному рахунку

Типи інституційних одиниць	Сектори у системі національних рахунків					Неприбутковий сектор
	фінансові корпорації	нефінансові корпорації	сектор загального державного управління	домашні господарства	некомерційні установи, що обслуговують домогосподарства	
Корпорації	+	+				$\sum NI_i$
Державні установи			+			
Домогосподарства				+		
Неприбуткові інститути (NI)	NI <sub>1</sub>	NI <sub>2</sub>	NI <sub>3</sub>	NI <sub>3</sub>	NI <sub>4</sub>	

Джерело: на основі [16].

Некомерційний (неприбутковий) сектор включає організації, які відповідають п'яти основним критеріям (за Л. Саломоном), незалежно від сектору у системі національних рахунків. Неприбуткові інститути можуть бути у секторі фінансових корпорацій або у секторі нефінансових корпорацій залежно від їх основної діяльності. До сектору загального державного управління також можуть належати



інститути громадянського суспільства, які інституційно відокремлені від уряду, хоча й ним фінансуються. Нарешті, неприбуткові організації, які отримують доходи від домогосподарств, належать до сектору «домашні господарства» або «некомерційні установи, що обслуговують домогосподарства». Таким чином, у межах сателітного рахунку ми можемо відображати і як неприбуткові інститути, і в інших секторах економіки (табл. 3).

Неприбуткові організації (інститути) мають відмінні від інших суб'єктів, що входять до корпоративного та державного секторів, риси: заборона на розподіл прибутку від своєї діяльності; участь у виробництві суспільних благ на додаток до приватних благ, які вони також можуть виробляти; структура доходу, яка зазвичай включає значні добровільні внески; використання волонтерів, а також оплачуваного персоналу; обмежений доступ до власного капіталу через заборону на розподіл прибутку; право на спеціальні податкові переваги (пільги) в багатьох країнах; участь у політичному житті; відсутність суверенних урядових повноважень; спеціальні правові положення, що стосуються управління та вимог до звітності.

Міжнародна класифікація неприбуткового сектору об'єднує громадські, благодійні й інші організації в 12 основних груп (табл. 4).

Таблиця 4

Класифікація інститутів громадянського суспільства за сферами діяльності

Класифікаційна група	Підгрупа
Культура та відпочинок	Культура і мистецтво
	Спорт
	Відпочинок та інші клуби
Освіта та дослідження	Школа, коледжі
	Вища освіта
	Інша освіта
	Дослідження
Охорона здоров'я	Лікарні та госпіталі
	Будинки престарілих
	Психологічна допомога
	Інші служби здоров'я
Соціальні послуги	Соціальні послуги
	Первинна екстрена допомога
	Підтримка доходу та утримання
Охорона довкілля	Охорона довкілля
	Захист тварин
Розвиток та житло	Економічний та соціальний розвиток громади
	Житло
	Працевлаштування та навчання



продовження табл. 4

Право і адвокація, політика	Громадські організації
	Організації законності та правопорядку
	Політичні організації
Благодійність	Благодійні фонди
	Благодійні і волонтерські організації
Міжнародні	Міжнародні організації
Релігійні	Релігійні об'єднання та асоціації
Ділові та професійні об'єднання, спілки	Бізнес асоціації
	Професійні асоціації
	Трудові спілки
Не класифіковані	Не класифіковані

*Джерело: на основі [16; 17].*

Вважаємо, що інформація про діяльність громадянського суспільства за видами (сферами) може бути корисною для аналізу і контролю зі сторони громадськості, а також надання практичних рекомендацій щодо взаємодії держави, бізнесу і громадськості.

**Висновки і перспективи подальших розвідок.** Класифікація громадських, благодійних, волонтерських та інших організацій громадянського суспільства на сьогодні здійснюється у різних інституційних секторах економіки. Такі установи включаються до складу фінансових і нефінансових корпорацій, секторів державного управління, домогосподарств та можуть бути віднесені до складу некомерційних організацій, що обслуговують домогосподарства. В основу національного класифікатора, на відміну від міжнародних норм і стандартів, покладено організаційно-правову форму, а не сфери (види) діяльності. Вибірка громадських та інших організацій громадянського сектору за видами економічної діяльності в Україні практично не виконується. Це обмежує можливості доступу до інформації про діяльність громадянського суспільства (кількість інституційних одиниць, чисельність учасників, суму доходів і витрат). Задля надання громадськості і фахівцям даних про третій (неприбутковий) сектор в державній статистиці країн-членів ООН успішно застосовується система допоміжних (сателітних) національних рахунків. Вважаємо доцільним запровадження в Україні допоміжних (сателітних) рахунків у складі національних рахунків, які дозволять вести окремий облік, моніторинг та оцінку статистичних даних про громадянське суспільство та його інститути (організації).



- 1.** Статистичний щорічник України за 2022 рік. *Державна служба статистики України*. 2023. 387 с. URL: [https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat\\_u/2023/zb/11/year\\_22\\_u.pdf](https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_22_u.pdf) (дата звернення: 12.10.2023).
- 2.** Громадянське суспільство в Україні: звіт за результатами дослідження / Л. Паливода, О. Вінніков, В. Купрій та ін. ; упоряд.: Л. Паливода. К. : БФ Творчий центр ТЦК. 2016. 74 с.
- 3.** С. Конончук, М. Черноусько. Барометр ОГС 2022: Україна. Звіт по країні. Український незалежний центр політичних досліджень за підтримки ЄС. 2023. 83 с.
- 4.** Стан розвитку громадянського суспільства в Україні: шлях протягом 30-ти років та ключові аспекти 2021 року : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2021. 112 с.
- 5.** Civil Society Organisations Sustainability Index (CSOSI) 2017–2022. URL: <http://www.ucipr.org.ua/ua/holovna/proieky/ndeks-stalost-organ-zac-y-gromadyanskogo-susp-lstva>. (дата звернення: 12.10.2023).
- 6.** Edelman Trust Barometer. REPORTS ARCHIVE. URL: <https://www.edelman.com/trust/trust-barometer>. (дата звернення: 12.10.2023).
- 7.** Про схвалення концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.11.2007 р. № 1035-рз. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1035-2007-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
- 8.** Податковий кодекс : кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://tax.gov.ua/nk/> (дата звернення: 25.11.2023).
- 9.** The Future Role of Civil Society. *World Economic Forum*. 2013. URL: [https://www3.weforum.org/docs/WEF\\_FutureRoleCivilSociety\\_Report\\_2013.pdf](https://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf) (дата звернення: 12.10.2023).
- 10.** Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки : Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
- 11.** Salamon, Lester M. and Helmut K. Anheier. The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision 1, 1996. *Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project*. No. 19. Baltimore : The Johns Hopkins Institute for Policy Studies, 1996.
- 12.** The Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts. New York : United Nations, 2003. 328 p.
- 13.** The WANGO NGO Handbook. URL: [http://www.wangohandbook.org/index.php?title=Main\\_Page](http://www.wangohandbook.org/index.php?title=Main_Page) (дата звернення: 12.10.2023).
- 14.** Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 р. № 59 та скасування нормативних документів : наказ Державного Комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.05.2004 року № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097609-04#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
- 15.** Класифікація інституційних секторів економіки України : наказ Державної служби статистики України від 03.12.2014 р. № 378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0378832-14#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
- 16.** The Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts. New York : United Nations, 2003. 328 p.
- 17.** Satellite Account on Non-profit and Related Institutions and Volunteer Work. *Studies in Methods. Handbook of National Accounting Series F*, No. 91, Rev. 1. United Nations New York, 2018. 131 p.

## REFERENCES:

- 1.** Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2022 rik. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. 2023. 387 s. URL: [https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat\\_u/2023/zb/11/year\\_22\\_u.pdf](https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_22_u.pdf) (дата звернення: 12.10.2023).

[https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat\\_u/2023/zb/11/year\\_22\\_u.pdf](https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_22_u.pdf) (data zvernennia: 12.10.2023). **2.** Hromadianske suspilstvo v Ukraini: zvit za rezultatamy doslidzhennia / L. Palyvoda, O. Vinnikov, V. Kuprii ta in. ; uporiad.: L. Palyvoda. K. : BF Tvorchyi tsestr TTsK. 2016. 74 s. **3.** S. Kononchuk, M. Chornousko. Barometr OHS 2022: Ukraina. Zvit po kraini. Ukrainskyi nezaleznyi tsestr politychnykh doslidzhen za pidtrymky YeS. 2023. 83 s. **4.** Stan rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini: shliakh protiahom 30-ty rokiv ta kliuchovi aspekty 2021 roku : analit. dop. Kyiv : NISD, 2021. 112 s. **5.** Civil Society Organisations Sustainability Index (SSOSI) 2017–2022. URL: <http://www.ucipr.org.ua/ua/holovna/proieky/ndeks-stalost-organ-zac-y-gromadyanskogo-susp-lstva>. (data zvernennia: 12.10.2023). **6.** Edelman Trust Barometer. REPORTS ARCHIVE. URL: <https://www.edelman.com/trust/trust-barometer>. (data zvernennia: 12.10.2023). **7.** Pro skhvalennia kontseptsii spryiannia orhanamy vykonavchoi vlady rozvytku hromadianskoho suspilstva : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.11.2007 r. № 1035-r3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1035-2007-%D1%80#Text> (data zvernennia: 25.11.2023). **8.** Podatkovi kodeks : kodeks vid 02.12.2010 r. № 2755-VI. URL: <https://tax.gov.ua/nk/> (data zvernennia: 25.11.2023). **9.** The Future Role of Civil Society. *World Economic Forum*. 2013. URL: [https://www3.weforum.org/docs/WEF\\_FutureRoleCivilSociety\\_Report\\_2013.pdf](https://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf) (data zvernennia: 12.10.2023). **10.** Natsionalna stratehiia spryiannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na 2021–2026 roky : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.09.2021 r. № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (data zvernennia: 25.11.2023). **11.** Salamon, Lester M. and Helmut K. Anheier. The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision 1, 1996. *Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project*. No. 19. Baltimore : The Johns Hopkins Institute for Policy Studies, 1996. **12.** The Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts. New York : United Nations, 2003. 328 p. **13.** The WANGO NGO Handbook. URL: [http://www.wangohandbook.org/index.php?title=Main\\_Page](http://www.wangohandbook.org/index.php?title=Main_Page) (data zvernennia: 12.10.2023). **14.** Pro zatverdzhennia natsionalnykh standartiv Ukrainy, derzhavnykh klasyfikatoriv Ukrainy, natsionalnykh zmin do mizhderzhavnykh standartiv, vnesennia zminy do nakazu Derzhspozhyvstandartu Ukrainy vid 31 bereznia 2004 r. № 59 ta skasuvannia normatyvnykh dokumentiv : nakaz Derzhavnoho Komitetu Ukrainy z pytan tekhnichnoho rehuliuвання ta spozhyvchoi polityky vid 28.05.2004 roku № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097609-04#Text> (data zvernennia: 25.11.2023). **15.** Klasyfikatsiia instytutsiinykh sektoriv ekonomiky Ukrainy : nakaz Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy vid 03.12.2014 r. № 378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0378832-14#Text> (data zvernennia: 25.11.2023). **16.** The Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts. New York : United Nations, 2003. 328 p. **17.** Satellite Account on Non-profit and Related Institutions and Volunteer Work. Studies in Methods. Handbook of National Accounting Series F, No. 91, Rev. 1. United Nations New York, 2018. 131 p.

---



**Pozniakovska N. M.** [1; ORCID ID: 0000-0003-4016-8935],  
Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor

<sup>1</sup>*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

## **DEFINITION AND CLASSIFICATION OF CIVIL SOCIETY: INTERNATIONAL PRACTICE STATISTICS AND ACCOUNTING**

The article analyzes the peculiarities of the definition and classification of civil society in Ukraine and the world for accounting and analytical support of management and informing the public. An attempt was made to theoretically substantiate the classifications of organizations of the civil sector of society.

The current state and functioning of civil society institutions in Ukraine and the world have been studied. The regulatory legislation of Ukraine defines a public organization, public association, union, and not an institute as the subject of public relations. The peculiarities of the definition of civil society in the documents of the UN, the World Bank, and the EU were noted. Differences in the definition of civil society organizations according to national legislation and international norms and standards are indicated. To define the activities of civil sector organizations in international practice, the following terms are used: non-governmental organizations (NGO); not for profit, non-profit organizations (NPO); private voluntary organization (PVO). According to international standards, non-profitability, institutional separation from the government, autonomy, voluntary participation, and public interest are among the characteristics of a public organization. Non-profit organizations can have different legal or organizational forms: associations, foundations, corporations, societies, associations.

The peculiarity of the definition of a non-profit organization in Ukraine is described. According to the legislation of Ukraine, the basis for classifying an organization as non-profit is the fulfillment of the requirements of the Tax Code and inclusion in the special Register of non-profit institutions and organizations. For accounting and reporting in Ukraine, the term "public organization" is used.

The author presents the international practice of classifying civil society organizations by spheres of activity. The article indicates the need to improve the classification, monitoring and accounting of civil sector organizations. It is proposed to supplement the national classification of civil society organizations in order to obtain data on the spheres of activity of institutions.

**Keywords:** civil society institutions; civil society organizations; public associations; charitable organizations; non-profit institutions; non-governmental organizations; accounting and reporting of civil society organizations.

Отримано: 26 листопада 2023 року  
Прорецензовано: 01 грудня 2023 року  
Прийнято до друку: 29 грудня 2023 року